

teni kellene a képzőhelyek számát, ugyanakkor szükséges a magas szintű szakmai képzést nyújtó intézményeket tovább erősíteni.

*

Pest, Békés, Hajdú-Bihar, Szolnok, Baranya stb. megyékben – úgy tűnik országosan – gond, hogy az iskolai könyvtárakat nem a könyvtári szakkollégiumot végzett pedagógus vezeti, hanem valamelyik szakképzetlen kollégája. Felhívjuk a könyvtári szakfelügyelet és az iskolavezetők figyelmét erre a tarthatatlan helyzetre. E nehéz időkben a meglévő szellemi tartalékok felhasználására fokozottabb szükség van, olyan feltételeket kell teremteni, hogy szí-

vesen vállalt feladat legyen az iskola információs központjának vezetése.

A könyvtárosok legjobb segítőtársai munkájuk végzésében a pedagógusok lehetnek. A mindennapi gyakorlatban a jó kivételektől eltekintve kevéssé igénylik a pedagógusok a könyvtárossal való együttműködést. Ennek egyik fő oka, mint ismeretes, a pedagógusok nagyrészenek járatlansága a könyv-, könyvtárhasználat területén, a hagyományos, kényelmes, ma már korszerűtlen egykönyvű oktatással való megelégedés. A kollégák egybehangozón javasolják, hogy a pedagógusképző intézmények az eddigieknél nagyobb figyelmet fordítsanak a leendő pedagógusok ilyen irányú felkészítésére.

Dr. Suppné dr. Tarnay Györgyi

Tűnődések egy hamvába holt akcióról

Mottó: „Midőn ezt írtam,
tisztá volt az ég...”

Több mint két évvel ezelőtt minden pedagógiai intézet felhívást kapott a Könyvértékesítő Vállalat Könyvtárellátó Főosztályától, hogy mérje fel megyéje területén a *rekatalogizálási akcióban* résztvevő középiskolák számát. A beharangozott akciót érthető örömmel, bár bizonyos aggodalommal is várta minden intézmény. Tudtuk, hogy óriási segítséget jelent ez a nagy tömegű feldolgozatlan könyvvel küszködő iskoláknak, hiszen sem az iskolai könyvtárosok létszáma, sem szakképzettsége nem volt eddig biztosíték a felhalmozódott restancia szakszerű felszámolására. Nyilvánvalónak tűnt az is, hogy hatalmas szervező munka szükséges az iskolák cédulaigényeinek összegyűjtésére. (Hasonlóan munkaiigényes akciót kezdeményezett mintegy tíz évvel ezelőtt Csongrád megyében a Somogyi Könyvtár. Több évig tartott itt is az igények összegyűjtése, a cédulák sokszorosítása, majd könyvtárankénti szétválogatása.)

A Könyvtárellátó úgy hidalta át a nehézségeket, hogy – első menetben – két év (1983 és 1984) terméséből kigyűjtötte az I-vel jelzett, tehát középiskoláknak javasolt műveket, s eze-

ket négy, egyenként 250–300 címet tartalmazó, kéthasábos sűrű sorokba szedett és erősen rövidített címadatokkal ellátott számlába tömörítette. A művek azonosításához megadta ugyan az *Új Könyvek* tételszámaikat, ez azonban nem sokat segített az állománygyarapítási tanácsadóval *visszamenőleg nem rendelkező* könyvtárosoknak. A rövidített címek alapján igencsak nehéz volt kitalálni, milyen műről van szó. Például: *Fülöp: A magyarországi...* (ti. nemzetiségek himzésmintái), *Kiss: Bevezető a...* (ti. csillagászat magyar nyelvű irodalmába), *Kerényi: Magyar...* (ti. énekes népszokások) esetében. Meggyőződésem, hogy nemcsak én írtam be a katalógusigényt találmra ezekhez a tételekhez, hiszen a részben vagy egészében rendezetlen állomány nem adott támpontot az azonosításhoz. (Természetesen *nem rendeltem volna meg* a cédulákat, ha ismerem a cím folytatását.) Másutt véges memóriámra támaszkodva rendeltem meg néhány mű lapját, melyeknek emlékeztem a szerzőjére, például *Benkő: Művészetek...* (a *Könyvtári kis tükör* sorozatból), *Bang: A célzott...* (beszélgetés). Ismét más művek látszólag többször szerepeltek a jegyzéken, így az ember nem tudhatta, milyen kiadásról van szó. Néhány példa az 1983/1. sz. jegyzékből: *Orbán:*

A Székelyföld (830062 és 831046), Magyar Szocialista... (831183 és 831264), az Új magyar lexikon (valamelyik?) kötete, az Összefoglaló (valamiből?) stb.

A másik komoly gondot – nem szólva a megyei összesítés kínjairól, mely három ember egyheti munkájába került – a kiküldési időpont jelentette. Az említett számlák június elején (1986-ban) érkeztek meg az intézetekhez. A számlák szétcsomagolás és postázás után csak június közepén jutottak el az iskolákba, ahonnan június 30-i határidővel kértük vissza az anyagot, hogy tarthassuk a központilag előírt határidőt. Mivel az iskolákban mindenütt fontosabb volt a tanévzárás, az érettségiztetés, illetve jó néhányan szabadságra mentek már ebben az időpontban, az érintett kollégáknak csupán egyharmada küldte vissza a kitöltött számlákat a kért határidőre. A jóval később közölt határidő-módosítás gyakorlatilag nem befolyásolt bennünket, tudvalevő, hogy nyáron a pedagógiai intézetekben és az iskolákban is szabadságukat töltik a kollégák.

Alig fél év múlva kézhez kaptuk az igényelt cédulákat: tizenkét iskola számára tizenöt kg katalóguscédula érkezett! (Ezt azért tudom ilyen pontosan, mert rá volt írva a csomagra.) Már „mindössze” csak számsorrendbe kellett rakni a cédulákat, számlánként ellenőrizve, és az iskolákat értesíteni az örömteli hírről: kiválogathatják az általuk igényelt mennyiséget.

Nem állítom, hogy keveset dolgoztunk, míg idáig eljutottunk, azt sem, hogy minden zökkenőmentes volt az akció során, mégis az a véleményem, hogy vállalnunk kell továbbra is. De hol a folytatás?

Aki csinálta, nagyon jól tudja, milyen munkafolyamatok szükségesek egy könyv teljes feldolgozásához: a legoptimálisabb számítások szerint egy óra alatt kb. tíz könyvet lehet elkészíteni a szakjelzettől a szakszámig, egyszeri bibliográfiai leírással. Ehhez járul még a cédulák sokszorosítása (bármilyen technikával, de a legjobb a Robotron S 6011-es írógép) és a katalógusba helyezése. Emellett a függetlenített iskolai könyvtárosnak is megvannak a napi teendői a kölcsönzéstől a gyerekfoglalkozásokig, a rendeléstől az állománybavételig, hogy a rengeteg többletfeladatról (tankönyvárúsítás, iskolai ünnepélyek szervezése, folyosóügyelet stb.) ne is beszéljünk. A visszamenőleges állományfeltárással tehát hozzávetőleg *öt kemény évet* számíthatunk ötezer kötetes ömlesztett állomány esetén, szakképesítéssel és nagy akaraterővel. Tegyük hozzá, hogy a legkisebb középiskolai könyvtár állománya is tízezer kötet fölött van (nem ritka a harmincötvenezer kötetes sem), s rögtön belátható, hogy az iskolai könyvtárosok, akik tíz-tizenöt éve dolgoznak, nyugdíjas korukig eltartó, végeérhetetlen munkába fognak, ha ezt vállalják – segítség nélkül. (Ez Csongrád megye negyvenhat középfokú intézménye közül harminckettőt érint. Gondolom, más megyében sem sokkal jobb az arány.)

A segítség pedig késik! Egy darabig reménykedtünk, hogy a közművelődési hálózat – a nagyobb testvér jogán – segédkezet nyújt. Egyes elszigetelt esetekben ez meg is történt, de nem jellemző. Ma már azonban senkitől sem várhatjuk el, hogy pusztán hivatástudatból, egy „köszönöm”-ért áldozza fel a keveske szabadidejét, hosszú évekig. Megfelelő tiszteletdíjért, a magyar átlagfizetéstől messze elmaradó bérének kiegészítéséért (egyéni megbízási szerződéssel) minden városban akadna olyan szakképzett könyvtáros, aki heti egy-két dél-

utánját szívesen feláldozná az ügy érdekében. Csakhogy az iskolák nagy része gazdaságilag még mindig nem önálló, vagy a szorító gazdasági viszonyok közt nem engedheti meg magának ezt a „luxust”. Tartok tőle, hogy a luxus szó szerint igaz, mert az iskolaigazgatók többségének szemlélete sem jutott el a probléma felismeréséig. Márpedig hamarosan elkövetkezik az az állapot, amikor a legszakképzettebb

könyvtáros sem fogja elvállalni a felhalmozódott csódtömeget.

Tisztelettel kérdem tehát a Könyvértékesítő Vállalat illetékeseit: számíthatunk-e a rekatalogizálási akció megújított, az említett hiányosságokat kiküszöbölő és az igényekhez jobban igazodó, de mindenképpen nagyon hasznos vállalkozásának folytatására?

Sáráné dr. Lukátsy Sarolta

A rugalmas munkarend és a műszakpótlék bevezetésének tapasztalatai az MKKE Központi Könyvtárában

A rugalmas munkarend olyan munkaszervezési módszer, amely megkísérli az egyéni és munkahelyi érdek összehangolását, ezért kedvező az intézménynek és a dolgozóknak is. Könyvtári alkalmazására vonatkozó tanulmányokkal nem találkoztunk a szakirodalomban, ezért úgy gondoljuk, hogy a könyvtárunkban bevezetett rugalmas munkarendre és a műszakpótlékre vonatkozó tapasztalataink érdeklődésre tarthatnak számot. A szakirodalomból megtudható, hogy például az USA-ban a vállalatoknál dolgozók 12 százaléka, a központi államigazgatásban dolgozók 25 százaléka élvezte a rugalmas munkaidő előnyeit, és ez kedvezően hatott a munkával való elégedettségre. A legtöbb tanulmány ipari üzemek körülményei között vizsgálja a munkarend üzemgazdasági hatásait a termelékenységére, a munkaidő-és eszközkivhasználásra. Egy német tanulmány szerzője arról számol be, hogy a rendelésállományhoz igazodó, nem azonos hosszúságú munkahét alkalmazása, a bértarifa emelése nélkül hogyan járulhat hozzá a vállalat jobb eszközkivhasználásához és az önköltség-csökkentéshez. Megint más tanulmány úgy ítéli meg, hogy a bér mellett a rugalmas munkaidővel kapcsolatos tárgyalás, a humanizálási és üzemgazdasági szempontok érvényesítése, a szakszervezeti munka fontos részét képezi.

A rugalmas munkarend bevezetését egyrészt könyvtárszervezési megfontolások tették szükségessé, másrészt az egyes dolgozók régi kívánsága volt.

1986. szeptember 15-től az olvasótermekben heti 4 órával, a beiratkozás, kölcsönzés és a raktár területén heti 8 órával hosszabbítottuk meg a könyvtár nyitvatartási idejét. A könyvtár minden olvasószolgálati szolgáltatása így egységesen hétfőtől péntekig 9-től 20 óráig, szombaton 9-től 13 óráig áll az olvasók rendelkezésére. Ez az olvasók jobb ellátását és állományvédelmi célokat is szolgáló intézkedés azonban nem járhatott létszámemeléssel, azt a fedőidő megrövidítésével kellett megoldani. Ezt segítette elő a rugalmas munkarend és a műszakpótlék bevezetése.

A könyvtár üzemideje összesen heti 59 óra, több mint a heti törvényes munkaidő, ami 42 óra + 5 × 20 perc ebéidő, azaz összesen heti 43 óra 40 perc. A szolgálatot ezért minden szolgálati helyen (kölcsönzés, szaktájékoztató, olvasótermi tájékoztató, fénymásolás, raktár stb.) egy délelőtti és egy délutáni műszakban szolgálatot teljesítő dolgozó és egy szolgálatvezető látja el.

A rugalmas munkarend bevezetésekor meghatároztuk a *kötelező műszakidőt*, ami napi 6 óra 30 perc, szombaton pedig 5 óra. Mégpedig: délelőtti műszakban 8 óra 30-tól 15 óráig, délutáni műszakban 14 órától 20 óra 30-ig, szombaton 8 óra 30-tól 13 óra 30-ig tart. A műszakon kívüli 11 óra 10 perc munkaidőt a dolgozó, munkahelyi vezetőjével egyeztetve, műszakkezdés előtt vagy után dolgozhatja le. Ekkor végzik a dolgozók a háttérmunkákat.

Az igazgatói utasítás egyben előírta a jelen-